



Kenen kulttuuriperintö? Arkistollisen katseen suuntia

23.5.2022

Outi Hupaniittu



SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Kenen kulttuuriperintö? Arkistollisen katseen suuntia



#arkistot
kuuluvat
kaikille

yksityis-
arkisto-
strategia

kulttuuri-
perintö-
strategia

Yksityisarkistostrategia

digitali-
saatio

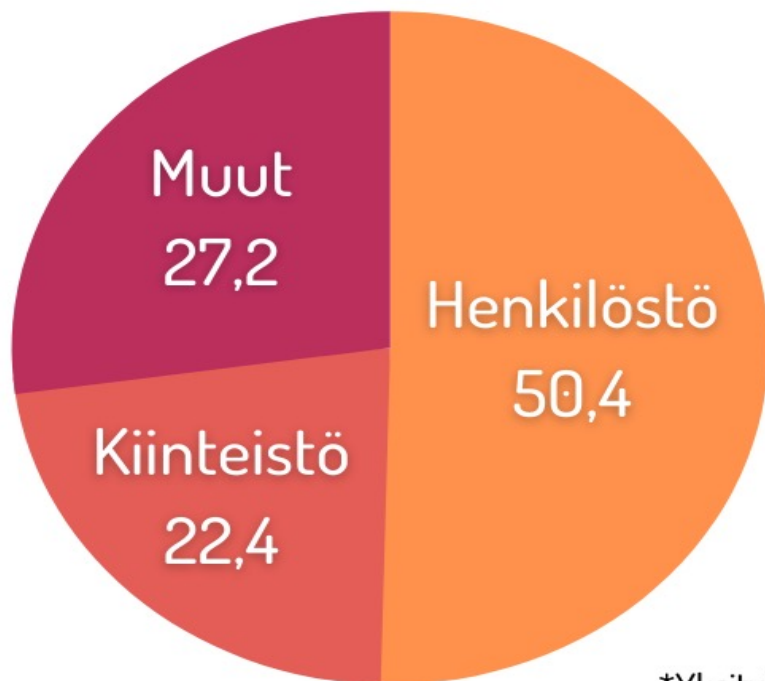
arkistojen
yhteistyö

muistin
turvaa-
minen

keskitettyt
palvelut



OKM esittää 28 % leikkausta yksityisten arkistojen avustuksiin.



Arkistoaineistot tarvitsevat säilytystilansa, joten irtisanommeko vähintään kolmanneksen ihmisistä?

*Yksityisten arkistojen kulujen jakautuminen vuonna 2020

11
arkistoa

63 hkm
aineistoa

2 suurta
(yli 20 hlöä)

3 keskikokoista
(8-11 hlöä)

6 pientä
(2-3 hlöä)

Urho Kekkosen
kirjeenvaihto

Helsingin
olympialaisten
pöytäkirjat

Kalevi Sorsan
arkisto

Salora Oy:n
pöytäkirjat

Saima
Harmajan
käsikirjoitukset

Otto Wille
Kuusisen
käsikirjoitukset

Edith
Södergranin
kirjeenvaihto

Arkistot ja kulttuuriperintö on keskustelunavaus suomalaisen arkistotoiminnan mekanismeista, käytänteistä ja tavoitteista. 1800-luvulta 2000-luvulle kulttuuriperinnön muotoutuminen on ollut ja on edelleen aktiivisen vallankäytön, muistamisen ja unohtamisen prosessi.

Mitä tapahtuu ennen kuin aineisto päätyy arkistoon? Mitä tapahtuu arkistossa? Miten arkistolliset ratkaisut ilmenevät, ja miten ne vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet tutkimukseen? Kokoelman kirjoittajat tarkastelevat yksityisarkistojen kulttuuriperintöaineistoja eri näkökulmista ja eri aikatasoilla. Keskiössä on arkistojen muodostamisen taustalla vaikuttavien valintojen ja niihin kytkeytyvien kulttuuristen käsitysten sekä valtarakenteiden analyysi. Teos haastaa arkistoalan toimijoita ja organisaatioita pohtimaan omia toimintatapojaan ja tekemään näkyväksi aktiivisia valintojaan.



9789518582826

TIETOLIPAS 268

ISBN 978-951-858-282-6

06.4; 90.2

Kannen kuva: SKS:n arkisto.

Milla Erasaari.

Kannen toteutus: Eija Hukka

www.finlit.fi/kirjat

Arkistot ja kulttuuriperintö

Toimittaneet Outi Hupaniittu
ja Ulla-Maija Peltonen

Arkistot ja kulttuuriperintö

Toimittaneet Outi Hupaniittu
ja Ulla-Maija Peltonen

Kenen kulttuuriperintö?

Arkistollisen katseen suuntia 1



Arkistoalan
itse-
ymmärrys

Suhde
aineistoon

Suhde
käyttäjiin

Suhde
yhteis-
kuntaan

Yhdessä kohti yhteiskunnallisesti vaikuttavaa kulttuuriperintötyötä



Kulttuuriperintö on hyvän yhteiskunnan välttämätön voimavara, joka on elävää ja ympäröi kaikkia. Kulttuuriperintö tuo merkityksellisyyttä, syvyyttä ja perspektiiviä maailmaan.

Pidämme huolta monimuotoisen kulttuuriperinnön säilymisestä, edistämme sen saavutettavuutta ja avointa käyttöä. Työmme vahvistaa kestävästä kehitystä ja yhteistä hyvinvointia. Teemme asiat yhdessä, kohtaamme ihmiset aidosti ja innostamme kaikkia kokemaan osallisuutta kulttuuriperintöön.

Museoviraston strategia

Arkistojen strategiat



- Aineiston (/tiedon) hallinnan ja käytön asiantuntija
 - Tieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri
- Painopiste siinä, mitä arkistot tekevät, ei siinä, mikä on tekemisen tavoite tai vaikutus

Arkiston-
hoitajan
aktiivinen
toiminta

Vahva
ammatti-
etiikka

Arkistonhoitajan ammattietiikka



1. Arkistonhoitajan tulee suojella arkistoaineiston eheyttä ja tällä tavoin taata, että se pysyy menneisyyden luotettavana todisteena. (ICA 1996)

1. Edistä arkistojen syntyä, asiakirjojen todistusvoimaisuutta ja käyttöä. (Arkistoyhdistys 2006)

2. Arkistonhoitajan tulee arvioida, valita ja ylläpitää arkistoaineistoa sen historiallisessa, oikeudellisessa ja hallinnollisessa yhteydessä siten, että provenienssiperiaate toteutuu ja asiakirjojen alkuperäiset suhteet säilyvät ja ovat selvästi osoitettavissa. (ICA 1996)

2. Suojele asiakirjoja. (Arkistoyhdistys)

1. Museot säilyttävät, tulkitsevat ja edistävät ihmiskunnan luonnon- ja kulttuuriperintöä. (ICOM 2004)

2. Museot ylläpitävät kokoelmiaan yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi. (ICOM 2004)

Terry Cookin neljä arkistollista ajattelumallia (Cook 2013)

| Arkistojen merkitys | | Arkistonhoitajan ammatillinen rooli | Lähtökohta |
|---------------------|---------------------|--------------------------------------|--|
| Todiste | 1930-luvulle asti | vartija, suojeleja | <ul style="list-style-type: none">• asiakirjat sisältävät kiistämättömän "totuuden"• arkistollinen eheys ja proveniensi suojelevat "totuutta" |
| Muisti | 1930–1970-luvuilla | asiantuntija, arvonmäärittäjä | <ul style="list-style-type: none">• arkistonhoitaja-historioitsija seuloa asiakirjoista historiantutkimuksen kannalta oleelliset säilytettäviksi ja luo näin yhteisen muistin• tarkka järjestäminen ja luettelointi edesauttavat tutkimusta |
| Identiteetti | 1970-luvulta alkaen | valveutunut välittäjä | <ul style="list-style-type: none">• arkistonhoitaja auttaa yhteiskuntaa käsittelemään moninaisia identiteettejään arkistollisen muistin kautta• arkistonhoitaja on aktiivinen ja valveutunut toimija, joka suojelee aineiston todistusvoimaisuutta muuttuvassa yhteiskunnassa |
| Yhteisö | (lähi-) tulevaisuus | mentori, aktivisti | <ul style="list-style-type: none">• arkistot muuttuvat moninaisemmiksi, demokraattisemmiksi ja inklusiivisemmiksi• arkistonhoitajat eivät ole portinvartijoita, vaan osallistavat yhteisöt tallentamistyöhön |

Muisti-
organisaatio

Kulttuuriperintö-
organisaatio

Kehitys kohti moniäänistä
menneisyyskäsitystä

Kenen kulttuuriperintö?

Arkistollisen katseen suuntia 2



Valta-asema

Hierarkkinen
suhde

Kulttuurinen
omiminen

Portin-
vartijat

Valta-asema



Arkistoammatillinen toiminta perustuu valta-asemaan

- Hankintapäätökset, seulonta, säilyttäminen
- Alan sisäinen keskustelu tehnyt valta-asemaa näkyväksi



Esimerkiksi aineettoman kulttuuriperinnön tallentaminen tai vähemmistöjen aineistot

Kenen kulttuuriperintö?

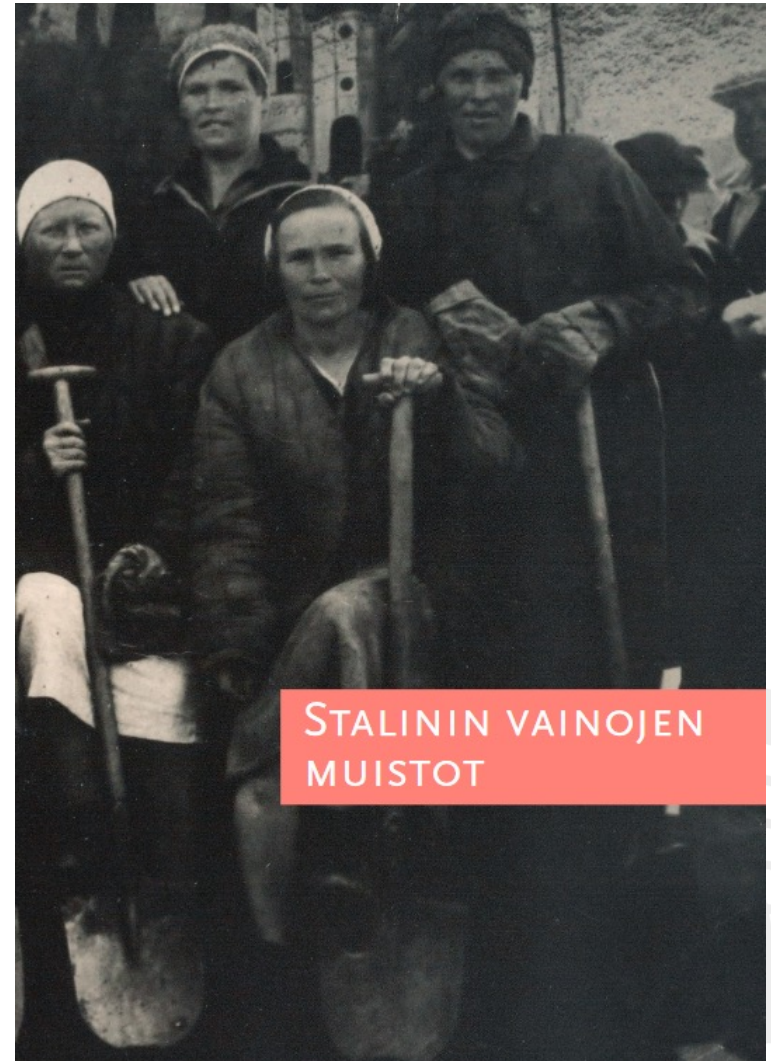
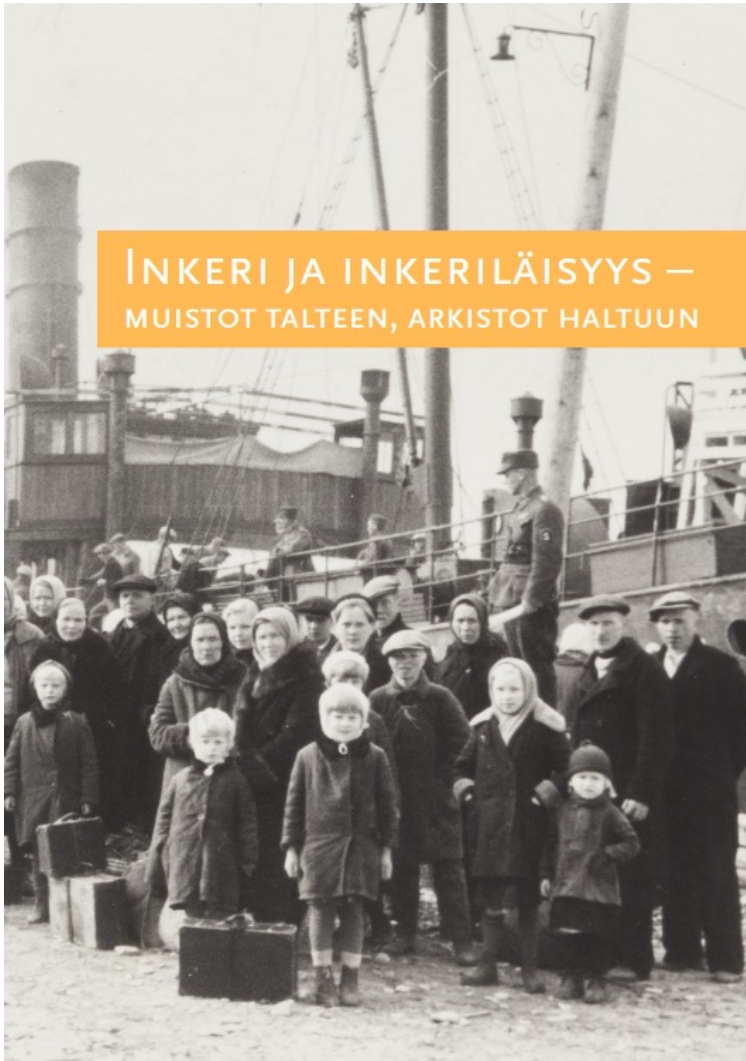


aineisto
irtaimena
omaisuutena

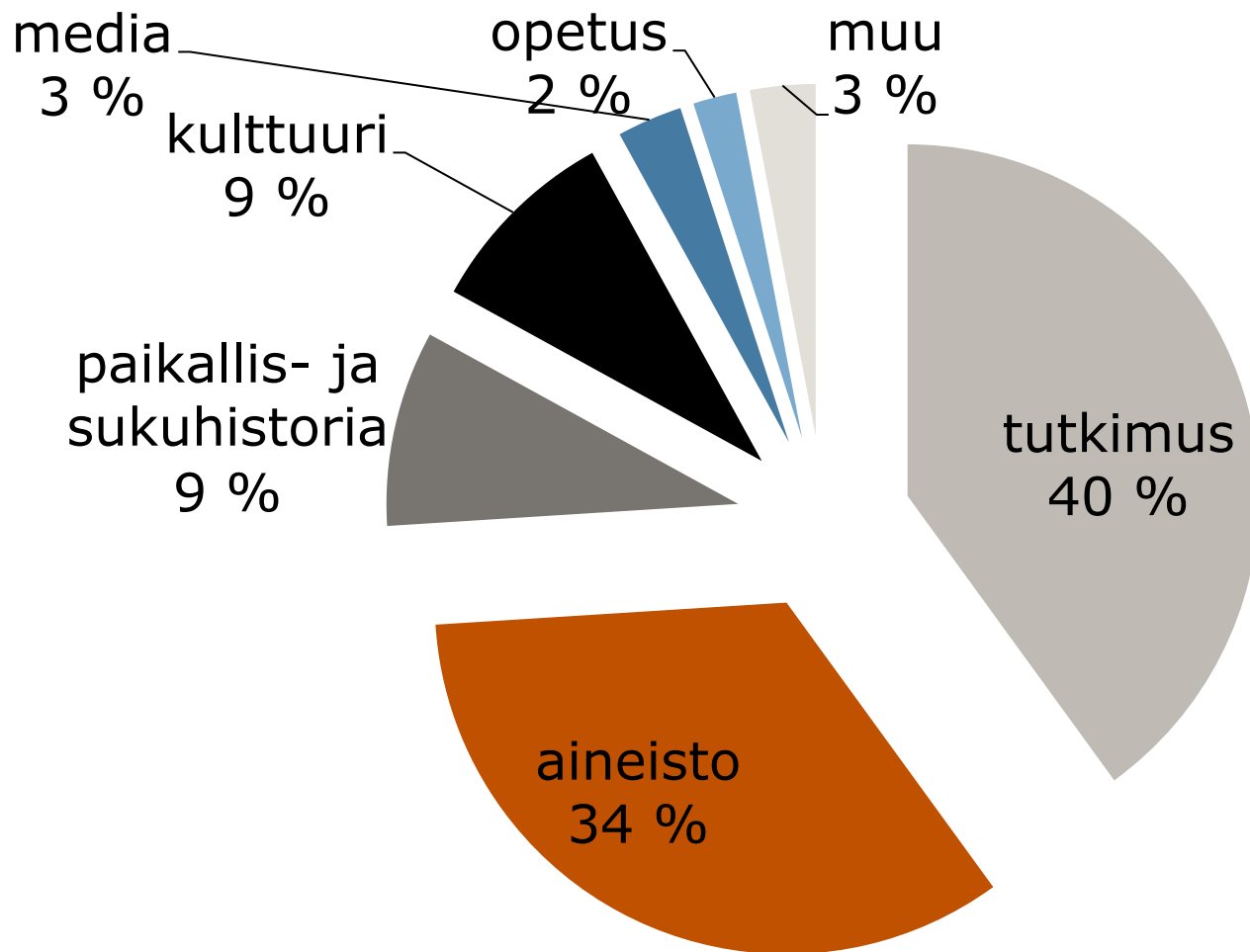
aineisto
teoksena

aineisto
kulttuuriperinnön
välittäjänä

Kenen kulttuuriperintö?



Asiakaskontaktit (2019)



Portinvartijat

Kansalais-
yhteiskunta

Arkisto

Tutkimus

Kansalais-
yhteiskunta

*"Löytö
arkiston
kätköistä"*



Kenen kulttuuriperintö?

Arkistollisen katseen suuntia 3



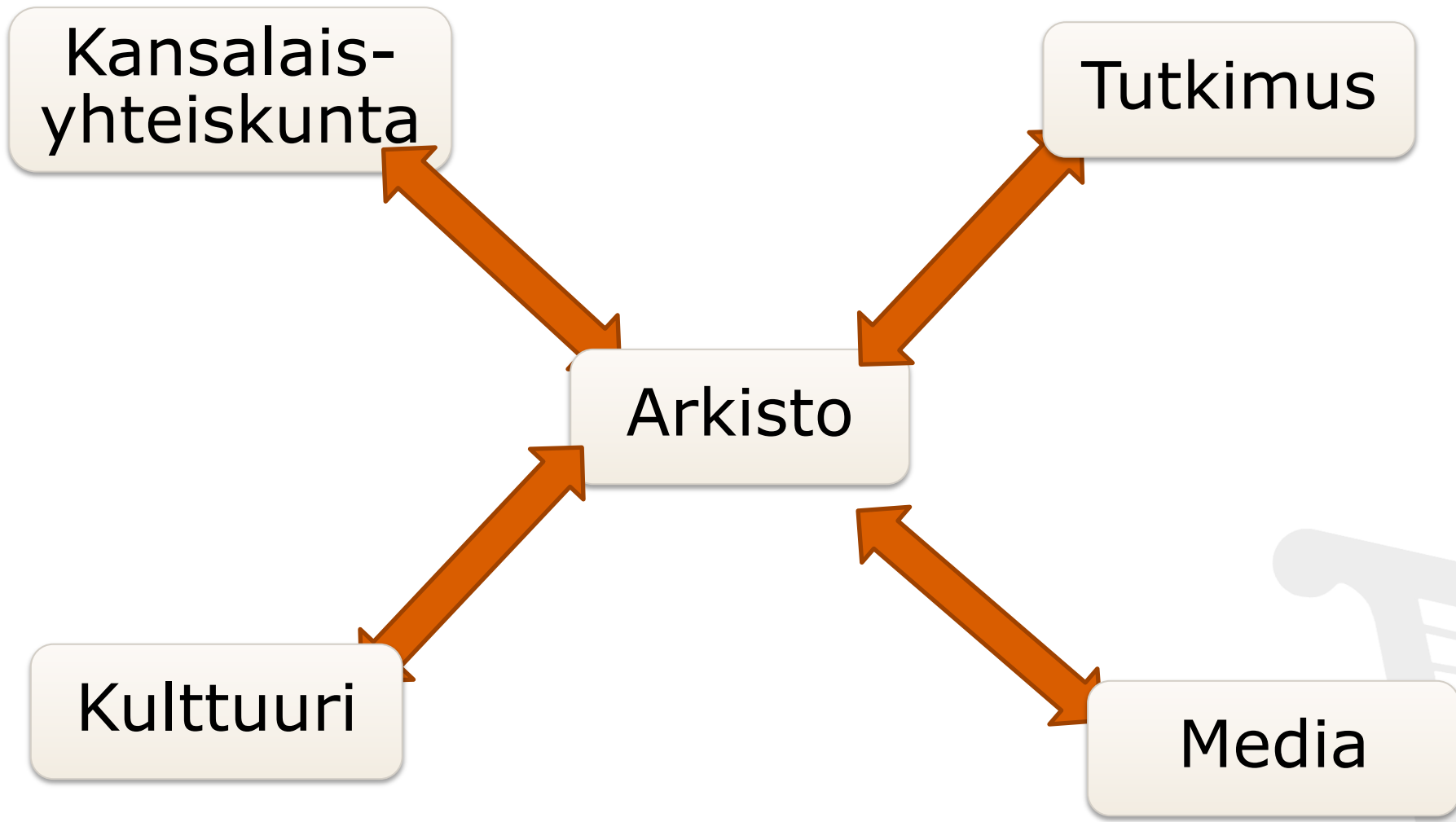
Yhteiskun-
nallinen
vaikuttavuus

Itseymmär-
ryksen
väline

Kulttuurinen
voimavara

Osallisuus

Yhteiskunnalliset toimijat



Arkistoaineistossa on



Yhteis-
kunnan ja
kulttuurin
moni-
naisuus

Ihmiset,
ilmiöt ja
liikkeet

Kulttuuriperintö
voimavarana

Epäviral-
linen,
marginaali,
arkipäiväi-
nen

Viranomais-
toiminnan
ulkopuoli-
nen